

Ett svart får avlägnas

Då ordföranden i riksbanksfullmäktige, landshövding Eckerberg, som tillika är regeringens ombud, i går avgick från sin befattning är det tydligt att detta beror på ett ingripande från regeringens sida. Att så är fallet framgår särskilt klart därav att hr Eckerberg först efter sammankomsten med statsministern fann det nödvändigt att inge sin avskedsansökan. Därmed har regeringen på det enda sätt som ståt den till buds markerat sitt missnöje med riksbanksstyrelsens politik under den senaste tiden. Detta missnöje behöver inte med nödvändighet innebära ett avståndstagande från själva räntehöjningen; det kan också vara baserat på det förhållandet att regeringens ombud och de socialdemokratiska representanterna i övrigt i styrelsen inte på förhand rådfört sig med regeringen om det fattade beslutet. Man kan emellertid utgå ifrån att båda dessa motiv varit av betydelse. Regeringen har reagerat mot den kupp som de socialdemokratiska medlemmarna av styrelsen arrangerat genom att i hemlighet före det avgörande sammanträdet bestämma sig för en räntehöjning och samtidigt lova att hålla regeringen utanför frågan. Men det är lika tydligt att den bestämda kritik mot själva räntehöjningen som framförts av bondeförbundet och som säkerligen har stöd också inom socialdemokratiska kretsar markeras genom ordförandens avskedande.

Båda parterna är i detta fall formellt i sin fulla rätt. Det finns intet tvivel om att bankstyrelsen ägde laglig befogenhet att utan regeringens hörande besluta räntehöjningen. Den konspiration mellan socialdemokraterna i styrelsen som föregick beslutet kan politiskt berömmas eller kritiseras, men från legal synpunkt är den utan betydelse. Lika klart är att regeringen har rätt att avskeda ordföranden; grundlagen bestämmer att detta när som helst kan ske, och ordförandens ställning som regeringens ombud är över huvud sådan att han måste kunna avlägnas från sin post om han inte enligt regeringens mening längre är skickad att uppbära den.

Från saklig synpunkt är problemet mera invecklat. Man kan helt enkelt ställa sig på den ståndpunkten att riksbanken i denna fråga handlat riktigt, att räntehöjningen var väl motiverad, och på detta sätt försvara beslutet. Det är rimligt såtillvida som enligt en utbredd mening, en mening som företrädes av folkpartiet och högern, men också av vida grupper inom socialdemokratien, höjningen av räntan var nödvändig som en följd av eller om man så vill som en reaktion mot den politik regeringen fört. Det kan väl också påstås att riksbanksledningen trots den admonition regeringen nu utdelat i ganska betydande omfattning vunnit sitt syfte. Dels har själva räntehöjningen kommit till stånd, och det är osannolikt att beslutet härom inom en nära framtid skall kunna rubbas; en sänkning mycket snart skulle göra läget från inflationssynpunkt värre än före höjningen. Fortfarande har de medlemmar av styrelsen som önskat räntehöjning majoritet, och denna situation ändras inte av att regeringen eventuellt tillsätter en ordförande som skulle önska en annan politik. Dels kan det antas att bankstyrelsens självständiga aktion i viss mån påverkar den allmänna utvecklingen, att regeringen ryggat tillbaka för åtgärder som fullföljer den politik mot vilken styrelsen reagerat, och att på detta sätt det ryktbara beslutet blir ett mento, en varning åtminstone för den närmaste tiden.

Denna uppfattning innebär inte någon oreserverad kritik av vad regeringen nu gjort. Såsom vi gång efter annan framhållit måste det förutsättas att normalt riksbanksstyrelsen fungerar i någorlunda gott samförstånd med regeringen. Då denna styrelse år 1897 — i samband med en utvidgning av bankens befogenheter — fick

sin nuvarande sammansättning, då det alltså bestämdes att som ordförande skulle sitta en representant för kmt och inte som förut en av fullmäktige själva vald person, medan de fullmäktige i övrigt skulle bestå av valda ombud för riksdagen, rådde ännu en dualism, för att inte säga en motsättning mellan kmt och riksdagen. Genom parlamentarismen har denna motsättning blivit upphävd. Regeringen — likaväl som bankstyrelsen — framgår ur riksdagen och bör åtnjuta riksdagsmajoritetens förtroende eller åtminstone vara tolererad av denna majoritet. Under sådana förhållanden måste självfallet även ordföranden i bankstyrelsen vara representant för den politiska gruppering som har makten i regeringen och inom riksdagen. Blott i ett så egenartat och, kan man väl säga, abnormt fall som det nu föreliggande är det tänkbart att regeringsmajoriteten eller låt oss säga den inom regeringsmajoriteten härskande opinionen står i motsättning till majoritetsopinionen inom fullmäktige.

Till någon princip kan detta fall emellertid inte upphöjas. Genom sin sammansättning saknar riksbanksfullmäktige generell möjlighet att under ett demokratiskt parlamentariskt system tjänsigöra som motvikt till regeringen; på sin höjd kan man göra gällande att fullmäktige i någon mån kan utgöra en regulator, ett begränsande inflytande gentemot statsledningen. Att regeringen gör vad den kan för att återställa enheten i den ekonomiska politiken genom att avskeda en riksbanksordförande som, om också i de bästa avsikter, uppträtt som ett slags konspirator mot sina uppdragsgivare är naturligt i den maktstrid som här av skilda anledningar uppstått. Den ledande kraften i sammansvärjningen, riksbankschefen Asbrink, får nöja sig med att han på ett sätt som överraskat oss alla lyckats bilda en majoritet mot regeringen inom det enda organ i statskicket som har möjlighet till självständigt handlande.

Det kan alltså sägas att båda parterna har rätt. Det är fråga om en maktstrid, där man på båda hållen spelat ut sina kort efter bästa förmåga, och resultatet är tills vidare remi. Men politiskt sett är detta inte det väsentliga. Vad som skett är att koalitionsregeringens brist på enhet och fasthet avslöjats klarare än någonsin förr. De socialdemokratiska ledamöterna inom bankofullmäktige har uppenbarligen handlat utan kontakt med regeringen av nära sammanhängande skäl. De har ansett den åtgärd de vidtagit nödvändig på grund av regeringens misstag, de har utgått ifrån att deras aktion i tysthet om också inte öppet skulle godkännas av socialdemokratien, eller i varje fall av en betydande del av detta parti, och att de genom att själva ta ansvaret skulle möjliggöra det med beslutet missnöjda bondeförbundets kvarstannande i regeringen. Sannolikt har de haft rätt, och det kan sägas att regeringens beslut att avlägna hr Eckerberg är det senaste uttrycket för den alibism, den ovilja att fatta en klar position, som utmärker regeringens uppträdande i denna, liksom i många andra frågor. Räntebeslutet står kvar, och därmed är åtminstone för tillfället det sakligt väsentliga vunnet. Hr Eckerberg avgår, och därmed kan bondeförbundet säga att det i alla fall gjort sin stämma hörd även i denna sak. Och så kan de vacklande koalitionsbröderna vandra vidare till den upplösning eller det nederlag som snart väntar dem.